

Rapport 2025:7

En beskrivning av jobbstimulansen, löneinkomster och ekonomiskt bistånd

I rapporten beskriver IFAU:s Johan Vikström jobbstimulansen i ekonomiskt bistånd. Belyser de drivkrafter som jobbstimulansen skapar genom att beskriva hur inkomsterna utvecklas under 18 månader från det att en grupp personer fått sitt första ekonomiska bistånd 2020–2022.

Jobbstimulansen

Den 1 juli 2013 infördes en jobbstimulans som gör det lönsammare för mottagare av ekonomiskt bistånd att kombinera arbete och stöd. Jobbstimulansen innebär att de som fått bistånd i minst sex månader får behålla 25 öre av varje intjänad krona, istället för att Socialnämnden drar av hela lönen från det ekonomiska biståndet. Jobbstimulansen gäller i maximalt två år och ska ges till dem som uppfyller kriterierna.

Syftet med reformen var att skapa starkare ekonomiska drivkrafter för arbete.

I rapporten undersöker Vikström hur jobbstimulansen påverkar den totala inkomsten för biståndsmottagare och diskuterar tänkbara konsekvenser för sysselsättning. Studien analyserar även vägarna in på arbetsmarknaden för personer med ekonomiskt bistånd. Om jobbstimulansen har begränsad inverkan på inkomsterna för få personer skapar den begränsade ekonomiska drivkrafter. Om den däremot kan leda till en märkbar inkomstökning för många kan den ha större betydelse för att stärka drivkrafterna till arbete.

Data

Studien omfattar lite drygt 67 000 personer som började en ny period med ekonomiskt bistånd mellan januari 2020 och maj 2021. De har inte haft bistånd de närmaste 18 månaderna innan och de följs sedan under 18 månader för att analysera hur deras bistånd och löneinkomster utvecklas över tid.

Analysen bygger på månadsuppgifter om löneinkomster och ekonomiskt bistånd från Socialstyrelsen och Skatteverket. Informationen kombineras med individuppgifter från SCB:s register. Eftersom det saknas ett nationellt register över vilka som

faktiskt fått en jobbstimulans baseras analyserna på indirekta beräkningar av inkomsteffekter. Studien har inte heller haft tillgång till data på andra transfereringar som exempelvis barnbidrag och underhållsstöd.

Andelen med bistånd minskar – men andra blir kvar

Av de runt 67 000 personerna hade en betydande andel bistånd i en månad och återkom därefter inte. Dessa exkluderas från de flesta av rapportens analyser, eftersom det kan finnas särskilda orsaker till att deras bistånd var tillfälligt.

Andelen biståndsmottagare minskar sedan med tiden. Efter 6 månader har 64 procent av gruppen som hade bistånd i minst två månader fortfarande ekonomiskt bistånd, efter 12 månader har ungefär hälften bistånd, och efter 18 månader är andelen nere på 41 procent.

Det betyder att en relativt stor andel har ekonomiskt bistånd under en längre period, medan andra lämnar ekonomiskt bistånd relativt fort. De som lämnar kan ha fått jobb med tillräcklig hög inkomst, börjat studera, fått ändrade familjeförhållanden som gör att de tar sig över försörjningsstödsgränsen eller så har de fått ersättning från ett annat offentligt system.

Ovanligt att ha både lön och bistånd

Bland de som är kvar med ekonomiskt bistånd är det ovanligt att kombinera jobb och bistånd. Efter sex månader är det under 10 procent som har jobb och bistånd samtidigt och de flesta har bara ekonomiskt bistånd. Av dem som börjar jobba blir jobbintäkterna snabbt så höga att de lämnar det ekonomiska biståndet. Jobbstimulansen har begränsad inverkan.

För sammanboende par med barn är inkomstgränsen för att lämna försörjningsstödet högre och de kombinerar oftare än andra grupper arbete och bistånd. Andelen som kombinerar lön och bistånd, av de som haft bistånd i minst två månader, är runt 20 procent. När någon i paret börjar jobba kan alltså lönen fortfarande ligga under inkomstgränsen för försörjningsstöd. De här paren med barn är kvar längre i kombinationen jobb och bistånd jämfört med ensamstående män som snabbare når över inkomstgränsen när de får ett jobb. För barnfamiljer kan alltså jobbstimulansen vara värdefull för att stärka drivkrafterna till arbete.

Jobbstimulansen har liten betydelse i genomsnitt, men mer för vissa grupper

Vikström gör även en beräkning av storleken på jobbstimulansen under antagandet att alla som är berättigade (bistånd i sex månader, och har bistånd och inkomst samtidigt under minst en månad) också får ta del av stimulansen. Resultaten visar att i urvalet (bistånd i minst två månader) är det ungefär 4 procent som får jobbstimulansen under en enskild månad. I genomsnitt är de berättigade till jobbstimulans under enbart 2,4 månader. Återigen blir slutsatsen att det är en begränsad grupp som i slutändan tar del av jobbstimulansen.

Men för de som tar del av stimulansen har över hälften en beräknad jobbstimulans på över 3 000 kronor per månad. Jobbstimulansen är därigenom viktig för vissa personer, framför allt för sammanboende med barn vars arbetsinkomster går att kombinera med ekonomiskt bistånd. Men i sin helhet är det osannolikt att jobbstimulansen har bidragit till ökad sysselsättning i någon större utsträckning.

Inte möjligt med effektutvärdering

Vikström diskuterar i rapporten möjligheten att göra en trovärdig effektutvärdering av jobbstimulansen, och konstaterar att det är inte möjligt.

Det finns flera skäl till detta. Eftersom jobbstimulansen infördes samtidigt i hela landet saknas en naturlig jämförelsegrupp som inte omfattas av reformen. Dessutom finns inga registerdata över vilka

som faktiskt fått stimulansen, och uppgifter om löneinkomster på månadsnivå är begränsade före 2019.

Reformen infördes också under sommaren, en period med särskilda förhållanden på arbetsmarknaden. Detta gör det svårt att jämföra perioden precis före och efter införandet, eftersom säsongsvariationer kan påverka resultatet.

Det är inte heller möjligt att studera eventuella skillnader mellan kommuner eftersom det saknas systematiska data över hur reformen implementerades lokalt. Slutligen skapar kvalificeringsreglerna inga tydliga gränser som kan användas för att på ett trovärdigt sätt isolera en effekt av stimulansen.

Tidigare forskning

Tidigare studier från Finland, Nederländerna och USA tyder på att liknande system i andra länder har haft begränsad effekt på sysselsättningen, men att vissa grupper – exempelvis ensamstående mödrar eller grupper med svag förankring på arbetsmarknaden – kan påverkas mer.

Sammanfattning

Vikström konstaterar i rapporten att för många grupper har jobbstimulansen begränsad inverkan på inkomsterna och att det därför är osannolikt att den har haft en betydande effekt på arbetslöshet och sysselsättning. Däremot kan den vara ett betydelsefullt ekonomiskt tillskott för vissa, som sammanboende med barn. Eftersom få tar del av jobbstimulansen innebär det samtidigt den är en relativt billig insats och IFAU:s studie kan inte besvara om den är kostnadseffektiv.

Rapportförfattare,
Johan Vikström

Om rapport 2025:7

Läs rapporten i sin helhet på www.ifau.se eller beställ ett tryckt exemplar genom att maila ifau@ifau.uu.se.

Rapporten i korthet summerar utvalda rapporter från IFAU. Om din organisation vill prenumerera på tryckta exemplar, skicka dina kontaktuppgifter till ifau@ifau.uu.se. Ange "prenumeration RIK" i ämnesraden.